

Швидкий оборот капіталу, наявність спеціалізованих навчальних установ та кваліфікованого персоналу, розгалужені оптові й роздрібні ринки легкої промисловості Вінницької області дозволяють залучати інвестиційні ресурси, підвищувати ефективність використання виробничих потужностей галузі, виробляти високоякісну продукцію.

Висновки

Харчова та переробна промисловість Вінницької області посідає головне місце (57%) у загальній структурі промисловості.

На основі аналізу інноваційної активності виявлено, що в даному аспекті спостерігається негативна динаміка, розробці та впровадженню інновацій в діяльність підприємств не приділяється належної уваги.

За змістом більшість інновацій направлені на зміну та удосконалення внутрішніх процесів підприємств. Переважна

більшість технологій, що в них використовуються, належить до другого покоління.

З метою підвищення інноваційної активності та ефективності переробного комплексу Вінницької області пропонується створення кластеру з переробки сільськогосподарської продукції. Формування даного кластеру дасть змогу залучати інвестиційні ресурси, підвищувати ефективність використання виробничих потужностей галузі, виробляти високоякісну продукцію.

Література

1. Дані офіційного порталу Вінницької облдержадміністрації [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://www.vininvest.gov.ua/ukr/aktiv/page.php?pid=131&ln=uk>. – 3.03.2011.
2. Вінниччина в цифрах: Короткий статистичний довідник /Головне управління статистики у Вінницькій області. – 2010. – 170 с.

О.П. КВАСОВА,
асистент кафедри фінансів, КНУТД

Підвищення ефективності організаційно-економічного механізму діяльності фінансових посередників на ринку цінних паперів

У статті розглядаються питання організаційно-економічного механізму діяльності фінансових посередників на фондовому ринку. Обґрунтовується доцільність розвитку секторної моделі з посиленням ролі ДКЦПФР. Пропонується створення у складі ДКЦПФР Департаменту координації діяльності фінансових посередників на фондовому ринку.

В статье рассматриваются вопросы организационно-экономического механизма деятельности финансовых посредников на фондовом рынке. Обосновывается целесообразность развития секторной модели при усилении роли ГКЦБФР. Предлагается создание в составе ГКЦБФР Департамента координации деятельности финансовых посредников на фондовом рынке.

In article it is considered questions of the organizational-economic mechanism of activity financial intermediaries in stock market. The expediency of development of sector model under condition of role Securities and Stock Market State Commission. It is offered the creation in the Securities and Stock Market State Commission the Department of coordination of activity financial intermediaries in stock market.

Постановка проблеми. Характерною особливістю сучасного етапу розвитку економіки України є приватизація дер-

жавної власності, її подальший перерозподіл, створення значної кількості акціонерних товариств, що викликало розвиток фондового ринку. На цьому ринку надзвичайно важлива роль належить фінансовим інструментам, де можна виділити цінні папери, і серед них – акції, облігації, інвестиційні сертифікати, ощадні (депозитні) сертифікати, векселі тощо. Рівень розвитку фондового ринку залежить від діяльності на ньому фінансових посередників, серед яких можна виокремити банки, інститути спільного інвестування, страхові компанії, недержавні пенсійні фонди. В свою чергу, ринок цінних паперів та діяльність фінансових посередників на ньому в чималій мірі впливають на піднесення економіки України, що вимагає вивчення діяльності таких посередників і надання пропозицій щодо її удосконалення.

Особливого значення на фондовому ринку набуває питання організації діяльності фінансових посередників, де в організаційну структуру державного регулювання входить Державна комісія з цінних паперів і фондового ринку. Ця комісія формує та забезпечує реалізацію єдиної державної політики у напрямі розвитку та функціонування фондового ринку, а також координує діяльність державних органів у вирішенні зазначених питань, у тому числі НБУ та Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг. Крім цього, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку здійс-

снює державне регулювання та контроль за випуском та обігом цінних паперів, захист прав інвесторів, сприяє розвитку фондового ринку, що потребує постійного удосконалення діяльності всіх ланок такого регулювання. Виходячи з цього нагальним є питання підвищення ефективності організаційно-економічного механізму регулювання діяльності фінансових посередників на ринку цінних паперів.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Питанням регулювання фондового ринку присвячені роботи багатьох вчених, де можна виокремити проведення аналізу стану та перспектив розвитку такого ринку, його інформаційної прозорості [1–3]. Особливості державного регулювання фондового ринку висвітлені в роботі В.В. Клименко, де зазначено, що таке регулювання «має здійснюватися на принципах створення гнучкої та ефективної системи регулювання, надійно діючого механізму обліку і контролю, запобігання і профілактики зловживань і злочинності на ринку цінних паперів» [4, с. 62].

У свою чергу, С.В. Науменкова вказує на існування трьох базових моделей наглядових систем, а саме: секторну, за завданнями та модель єдиного нагляду. При цьому секторній моделі притаманне чітке визначення «завдань і функцій наглядових органів (регуляторів) за окремими секторами – банківським, страховим і фондовим. Модель за завданнями передбачає розподіл обов'язків наглядових органів на основі завдань і функцій нагляду: на пруденційний нагляд за діяльністю фінансових посередників та на регулювання бізнесу у фінансовій сфері (так звана модель «двох вершин»). Ця модель використовується лише в чотирьох європейських країнах: Нідерландах, частково у Франції, Португалії й Італії. Модель єдиного нагляду базується на концентрації всіх наглядових функцій у єдиному наглядовому органі. В деяких країнах (Чехія, Словаччина) ці функції виконує центральний банк, а в окремих країнах (Естонія, Латвія, Мальта, Угорщина) єдиний наглядовий орган відокремлено від центрального банку» [5, с. 21].

Однак організаційно-економічний механізм діяльності фінансових посередників на ринку цінних паперів постійно розвивається, що потребує його вивчення та надання пропозицій щодо вдосконалення, що є **метою** цієї **статті**.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні особливого значення набуває питання доцільності управління діяльністю фінансових посередників з єдиного центру. В своєму дослідженні В.В. Клименко пропонує здійснювати державне регулювання з одного центру, де зазначає, що «основним органом державного регулювання мають стати інститути державно-кредитного регулювання (в національному масштабі – незалежні центральні банки), а діяльність національних комісій з цінних паперів повинна координуватися центральними банками» [4, с. 61]. Однак С.В. Львовичкін, В.М. Опарін, В.М. Федосов, розглядаючи проблеми управлінської інфраструктури внутрішнього характеру, підтверджують, що злободенним є «питання створення єдиного державного регулятора

діяльності всіх інституцій фінансового ринку на основі об'єднання відповідних функцій НБУ, ДКЦПФР і Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг». Далі вони зауважують на те, що такі пропозиції в деякій мірі є актуальними, але діяльність таких фінансових посередників як комерційні банки, страхові компанії, інститути спільного інвестування мають значні відмінності, що може ускладнити «процедуру ліцензування і нагляду» [6, с. 68].

Ми дотримуємося погляду на те, що в Україні доцільно розвивати секторну модель регулювання діяльністю фінансових посередників, у тому числі на фондовому ринку. Як вже зазначалося, при такій моделі регулювання здійснюється за окремими секторами, де можна виокремити банківський, страховий, фондовий. При цьому на ринку цінних паперів варто підвищувати статус Державної комісії з цінних паперів і фондового ринку і надати їй можливості здійснення такого регулювання шляхом внесенням змін до форм регулювання, які визначені в Законі України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» [7]. Запропонована нами модель такого регулювання включає три регулюючі напрями, по-перше, це державне регулювання, по-друге, саморегулювання, по-третє, суспільне регулювання. Державне регулювання діяльністю фінансових посередників на фондовому ринку доречно здійснювати насамперед через внесення перманентних змін у форми регулювання чи існуючу структуру такого регулювання, або, у разі необхідності, посилення державного впливу на саморегулювання чи суспільне регулювання. Важливою ланкою у системі регулювання є аналіз стану фондового ринку та діяльності фінансових посередників на ньому, який є елементом зворотного зв'язку у системі управління.

У Законі України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» [7] визначені форми регулювання. Більшість пропозицій, які надаються вченими та практиками щодо удосконалення фондового ринку та діяльності фінансових посередників на ньому передбачено у зазначених в законі формах регулювання. Тому удосконалення існуючої організаційної моделі діяльності фінансових посередників на фондовому ринку доцільно проводити шляхом внесення змін у запропоновані в Україні форми державного регулювання фондового ринку, які варто адаптувати до діяльності фінансових посередників на фондовому ринку. При цьому слід врахувати тенденції фондового ринку та діяльності фінансових посередників на ньому, які досліджені нами і полягають у посиленні державного регулювання та ролі інституційних інвесторів, впровадженні корпоративних засад та контролінгу, концентрації, централізації та інтернаціоналізації капіталів, взаємному проникненні і взаємному стимулюванні, підвищенні надійності фондового ринку і рівня довіри до нього масових інвесторів, диверсифікації, індивідуалізації та комп'ютеризації.

У системі регулювання необхідно виділити державні органи регулювання ринку цінних паперів міністерського рівня. В організаційну структуру державного регулювання входить

Державна комісія з цінних паперів і фондового ринку, в структуру якої входить Департамент корпоративних відносин, Департамент методології регулювання ринку цінних паперів, Департамент з питань контрольно-правової роботи та інші структурні підрозділи. Пропонуємо у складі Державної комісії з цінних паперів і фондового ринку створити Департамент координації діяльності фінансових посередників на фондовому ринку.

Насамперед доцільно визначити основні функції запропонованого Департаменту координації діяльності фінансових посередників на фондовому ринку, які безпосередньо впливають із функцій діяльності фінансових посередників. Опрацюванню окремих функцій конкретних фінансових посередників на фінансовому ринку, де фондовий ринок є його невід'ємною складовою, присвячені роботи багатьох вчених. Так, В.В. Корнєєв, розглядаючи інституційну роль фінансових посередників у ринковому середовищі [9, с. 80–81], виокремлює виконання ними таких функцій, як акумуляція заощаджень окремих інвесторів, підвищення ліквідності за рахунок кваліфікованого портфельного управління активами, зниження фінансових ризиків, «специфікація прав власності клієнтів–довірителів», які можна адаптувати до діяльності на фондовому ринку. В.Д. Базилевич зазначає, що «у межах економічної системи фінансовий ринок виконує функції інтеграції, регулювання, перерозподілу, санації, стимулювання й інформаційну». Далі він визначає, що «принциповими є функції регулювання, перерозподілу та інформаційна» [10, с. 7]. О.В. Баула [11], визначаючи підходи до формування ефективного фондового ринку, зауважує, що «ефективний фондовий ринок має виконувати функції переміщення капіталу від інвесторів до виробників, визначення рівня використання фінансових ресурсів в окремих секторах економіки, переливу капіталу із однієї галузі в інші». Враховуючи дослідження вказаних вчених, а також досвід діяльності банків, інститутів спільного інвестування, пенсійних фондів, страхових компаній, можна систематизувати основні функції притаманні цим фінансовим посередникам на фондовому ринку. При цьому слід зазначити, що основними функціями фінансових посередників на фондовому ринку є розподіл та перерозподіл вільних фінансових ресурсів; консолідація заощаджень індивідуальних інвесторів в цінні папери; забезпечення рівноваги фондового ринку; підвищення ліквідності вкладень у цінні папери; зниження фінансових ризиків, їхня диверсифікація; легалізація прав власності; зниження вартості операцій на фондовому ринку; зростання кількості операцій на фондовому ринку; здійснення консультацій щодо операцій на фондовому ринку.

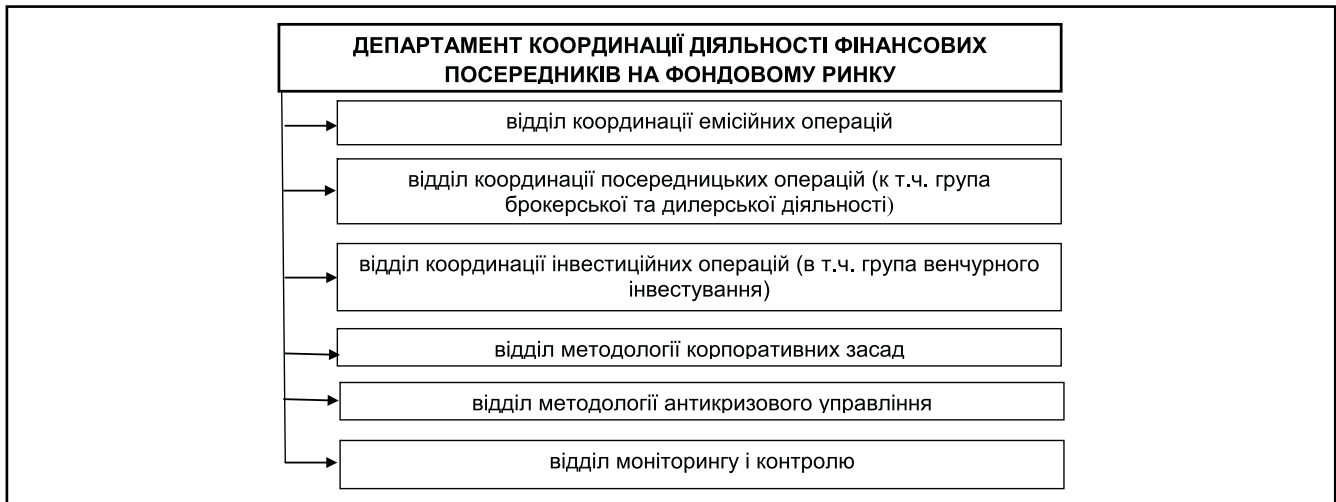
Фінансові посередники з метою реалізації покладених на них функцій на фондовому ринку здійснюють операції, які доцільно поділяти на емісійні, посередницькі та інвестиційні. Тому вважаємо за доцільне у структурі Департаменту координації діяльності фінансових посередників на фондовому ринку виокремити відділи координації емісійних операцій,

координації посередницьких операцій, а також координації інвестиційних операцій. Крім цього, на департамент варто покласти відповідальність за проведення моніторингу і контролю діяльності фінансових посередників, впровадження корпоративних засад управління, розробку та реалізацію системи антикризового управління.

Проведені дослідження показують, що брокерські послуги на фондовому ринку займають важливе місце в діяльності фінансових посередників, що підтверджують і дослідження науковців. Так, С.В. Глуценко зазначає, що «...найбільш розвиненим є напрям брокерських послуг, які надаються всіма фінансовими установами» [12, с. 104]. Тому вважаємо за доречне фінансовим посередникам звернути особливу увагу на такі послуги, а у структурі відділу координації посередницьких операцій виокремити групу брокерської та дилерської діяльності. На фондовому ринку дилерська діяльність є більш масштабною, ніж брокерська. При цьому дилерські фірми за результатами своєї діяльності отримують крім комісійних також прибуток, що дозволяє нарощувати їх власний капітал. Саме таке положення вимагає створення професіональних безприбуткових асоціацій та спілок дилерів.

Відділу методології корпоративних засад слід прийняти до уваги те, що систему корпоративного управління фінансовими посередниками можна представити у вигляді внутрішньої та зовнішньої підсистем. До внутрішньої підсистеми слід віднести органи управління та контролю. Органи управління – загальні збори засновників та учасників, спостережна рада, правління (рада директорів). Органи контролю – ревізійна комісія та внутрішній аудит. Міжнародна практика діяльності фінансових посередників показала, що ефективність управління підвищується при структуризації ради директорів – в них створюються комітети, які відповідають за визначені напрями діяльності ради директорів, наприклад, комітет винагород, комітет по аудиту, комітет призначень, комітет контролінгу тощо. Може бути введена посада корпоративного секретаря, основною функцією якого є забезпечення взаємодії між органами управління. Зовнішню підсистему можна подати у вигляді чотирьох груп зацікавлених сторін, а саме клієнти, які формують капітал і отримують послуги; регулюючі органи; інвестори; суб'єкти, які впливають на ділову репутацію фінансового посередника. Дослідження показали, що найбільший вплив на систему управління мають клієнти і регулюючі органи, що необхідно врахувати при розробці моделі діяльності фінансових посередників на фондовому ринку.

Виходячи із важливості антикризового управління пропонується у складі Департаменту створення Відділу методології антикризового управління. При цьому в своїй діяльності відділ має врахувати наступне. За визначенням, які надали Т.О. Пасечник і О.В. Копилова в своєму дослідженні, така криза «виявляється у вигляді різкого зниження ліквідності ринку, падіння фондових індексів і курсів цінних паперів, виникнення дефолту емітентів за зобов'язаннями по цінних паперах, що призводить до банківської, валютної та боргової

Структура Департаменту координації діяльності фінансових посередників на фондовому ринку

криз». Далі автори визначають спільні риси кризових подій українського і російського фондових ринків, де виокремлюється «висока залежність від іноземних портфельних інвесторів, що, на жаль, найчастіше здійснюють короткострокові спекулятивні вкладення; концентрація вкладень у цінні папери незначної групи великих емітентів; концентрація іноземних портфельних інвестицій навколо незначної групи інституційних інвесторів, що здійснюють операції в умовах високого ризику й високої залежності від зовнішніх позик; дефекти архітектури внутрішнього фондового ринку» [13, с. 80]. Проведені В.Д. Базилевичем дослідження дали можливість визначити мотиви, що спричинили світову економічну кризу, серед яких можна виділити «зниження ефективності управління ризиками на рівні професійних учасників фінансового ринку фінансових інститутів, що спровокувало виникнення проблем із ліквідністю», а також «активний розвиток фінансових інновацій на ринку цінних паперів, унаслідок якого виникли нові, досить ризикові фінансові активи, що стають популярним об'єктом спекуляцій» [10, с. 5–6].

З метою створення інформаційно прозорого фондового ринку та діяльності фінансових посередників на ньому треба прийняти заходи щодо оперативного моніторингу за фінансовим станом фінансових посередників і формування відповідної системи обліку і звітності, при цьому необхідно орієнтуватися на міжнародні стандарти. Позицію щодо необхідності моніторингу діяльності фінансових посередників підтримують вчені і практики. Так, В. Міщенко зазначає, що «враховуючи перспективи загальної світової фінансової нестабільності, в країні повинна бути запроваджена та інституційно оформлена ефективна і постійно діюча система моніторингу стабільності фінансової системи в цілому та банківського сектору зокрема» [14]. Таке положення стосується також інститутів спільного інвестування, страхових компаній та недержавних пенсійних фондів. На нашу думку, така система може бути створена на базі контролінгу, що є перспективним напрямом удосконалення діяльності фінансових посередників на фондовому ринку. Ці функції пропонуємо покласти на Відділ моні-

торингу і контролю. Тоді структура зазначеного департаменту буде мати вигляд, який зображено на рисунку.

Важливого значення в діяльності фінансових посередників на фондовому ринку набувають саморегулювні організації, що є складовою частиною моделі системного управління. Дослідженням діяльності саморегулювних організацій присвячено роботи багатьох вчених, де можна виокремити розробки С.В. Міщенко [15, с. 46], в яких визначаються основні риси ефективної саморегулювної організації, де враховані світова практика та національні особливості таких організацій. Крім цього, на нашу думку, значною рисою ефективної саморегулювної організації є представлення інтересів дрібних інвесторів.

Суспільне регулювання фондовим ринком та діяльністю фінансових посередників на ньому здійснюється через суспільну думку. При цьому вивчення відголосу широких верств населення являється первинною основою для реагування державних органів, фінансових посередників, саморегулювних організацій на проведення змін в загальній системі регулювання діяльності фінансових посередників на фондовому ринку. Слід врахувати те, що на суспільну думку впливає спеціалізована преса, Інтернет, радіо, телебачення тощо, які цю думку відображають, тобто процес суспільного регулювання є замкненим.

Висновки

За результатами проведеного дослідження можна зробити такі висновки. В Україні доцільно розвивати секторну модель регулювання діяльністю фінансових посередників, у тому числі на фондовому ринку. При цьому на ринку цінних паперів варто підвищувати статус Державної комісії з цінних паперів і фондового ринку і надати їй можливості здійснення такого регулювання шляхом внесення змін до форм регулювання, а також в організаційну структуру такого регулювання.

Пропонуємо до складу Державної комісії з цінних паперів і фондового ринку включити Департамент координації діяльності фінансових посередників на фондовому ринку, на який покласти відповідальність за координацію емісійної, посе-

редницької, інвестиційної діяльності, впровадження корпоративних засад управління, розробку та реалізацію системи антикризового управління, здійснення моніторингу і контролю діяльності фінансових посередників на фондовому ринку.

Подальші дослідження в даному напрямку доцільно здійснювати через застосування системного підходу до поліпшення діяльності фінансових посередників на фондовому ринку.

Література

1. Блага Н.В. Інформаційна прозорість фондового ринку України // Фінанси України. – 2005. – №3. – С. 90–95.
2. Ватаманюк З.Г., Баула О.В. Перспективи розвитку ринку цінних паперів в Україні // Фінанси України. – 2007. – №5. – С. 75–85.
3. Назарчук М.І. Аналіз стану та перспектив розвитку фондового ринку України // Фінанси України. – 2007. – №12. – С. 83–95.
4. Клименко В.В. Державне регулювання фондового ринку // Фінанси України. – 2000. – №10. – С. 57–62.
5. Науменкова С.В. Зарубіжний досвід організації систем регулювання й нагляду за діяльністю фінансових установ // Фінанси України. – 2009. – №12. – С. 20–27.
6. Львовичкін С.В., Опарін В.М., Федосов В.М. Фінансова інфраструктура ринкової економіки: концептуальні підходи // Економіка України. – 2008. – №11. – С. 57–71.

7. Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» від 30 жовтня 1996 р. №448/96-ВР // www.liga.kiev.ua

8. Закон України «Про прийняття Конституції України і введення її в дію». – Урядовий кур'єр. – 1996. – №131. – 16 липня.

9. Корнеев В.В. Модифікація форм фінансового посередництва в Україні // Фінанси України. – 2008. – №1. – С. 77–85.

10. Базилевич В.Д. Розвиток фінансового ринку в сучасних умовах // Фінанси України. – 2009. – №12. – С. 5–12.

11. Баула О.В. Еволюція поглядів учених-економістів на роль ринку цінних паперів в економіці // Історія народного господарства та економічної думки України. Зб. наук. праць. – Випуск 39–40. – Київ 2007. – С. 313–320.

12. Глущенко С.В. Інвестиційні послуги банків: зарубіжна практика та українські перспективи // Фінанси України. – 2007. – №5 – С. 96–104.

13. Пасечник Т.О., Копилова О.В. Європейська інтеграція фондового ринку України як механізм зниження ризиків // Фінанси України. – 2009. – №6. – С. 77–84.

14. Міщенко В. Шляхи подолання фінансово-економічної кризи в Україні // Вісник Національного банку України. – 2009. – №2(156). – С. 3–7.

15. Міщенко С.В. Проблеми вдосконалення системи саморегулювання на фінансовому ринку // Фінанси України. – 2009. – №9. – С. 43–52.

М.І. ЛЯХНО,
аспірант, НДЕІ

Методичні підходи щодо оцінки ефективності впливу науково-технічного прогресу на рівень використання основних факторів виробництва

Підвищення ефективності виробництва шляхом впровадження науково-технічних досягнень набуває рис економічного закону, який можна сформулювати як закон підвищення ефективності виробництва на базі науково-технічного прогресу.

Повышение эффективности производства путем внедрения научно-технических достижений приобретает черты экономического закона, который можно сформулировать как закон повышения эффективности производства на базе научно-технического прогресса.

Improved production efficiency through the introduction of scientific and technological advances taking on the traits of economic law, which can be formulated as a law to improve production efficiency based on scientific and technological progress.

Постановка проблеми. Науково-технічний прогрес є одним із базових факторів економічного розвитку. Його

ефективне використання і впровадження в сферу соціально-економічного розвитку є важливим напрямом економічної політики. Удосконалення діючої системи прогнозування, регулювання та управління соціально-економічним розвитком в умовах НТП дозволяє на основі інституціональних перетворень формувати сприятливий клімат, забезпечувати прискорення обороту капіталу, розширене відтворення економічного потенціалу на якісно новій технічній основі, створювати підйоми подальшого зростання економіки України.

Дослідження проблеми соціально-економічного розвитку в умовах науково-технічного прогресу є актуальним, і з боку активізації НТП є вагомим чинником сталого економічного розвитку України та вирішення основних соціальних завдань, підвищення рівня життя. Для перехідних економік важливою проблемою є удосконалення науково-методичних основ механізму активізації НТП в Україні.